

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка Кафедра соціальної роботи

Східноукраїнський центр громадських ініціатив

**ШКОЛА-ЦЕНТР АКТИВНОСТІ ГРОМАДИ: УЗАГАЛЬНЕННЯ
АДАПТОВАНОГО ПОЛЬСЬКОГО ДОСВІДУ ЗБЕРЕЖЕННЯ
ОСВІТНІХ ПОСЛУГ У СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ**

**Збірник наукових статей та доповідей учасників Всеукраїнського
науково-практичного семінару**

ЛУГАНСЬК
2011

УДК [(373.5.014:3 16.334.55X438+477>Т-364-78](06)
ББК 74.24(3)я43+74.24(4Укр)я43+60.9я43 Ш-78

ІВВІ 978-617-509-149-4

Ш-78 Школа - центр активності громади: узагальнення адаптованого польського досвіду збереження освітніх послуг у сільській місцевості:
матеріали Всеукр. науково-практичного семінару (Луганськ, 26-27 березня 2011 р.)/
ред. колегія: О. М. Дрепіна, О. В. Переходченко, В. В. Щербаченко.
- Луганськ: СПД Резніков В. С., 2011. - 268 с.

Рецензенти:

Ваховський Л. Ц. - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної роботи Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

Гісецька О. П. - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної роботи Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

Збірник вміщує опис адаптованого у вітчизняній шкільній практиці польського досвіду діяльності шкіл-центрів активності громади.

Видання опрацьоване у рамках проекту «Поширення адаптованого польського досвіду задля збереження освітніх послуг у сільській місцевості», реалізованого у 2011 році Східноукраїнським центром громадських ініціатив.

У матеріалах висвітлено моделі діяльності польських неурядових організацій у напрямку збереження освітніх послуг у сільській місцевості. Теоретико-методологічні аспекти соціально-педагогічної роботи школи в іспраді викладено у розрізі можливостей їх застосування у вітчизняному освітньому просторі.

Видання адресоване педагогам, соціальним працівникам, соціальним педагогам, студентам, громадським лідерам, а також усім, хто зацікавлений у перетворенні школи на центр активності місцевої громади.

Видано за фінансової підтримки програми «Схід-Схід: партнерство без кордонів»
Міжнародного фонду «Відродження»

ІВВК 978-617-509-149-4

О Автори, 2011

0 Східноукраїнський
центр громадських

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	6
ВСТУП	8
РОЗДІЛ I. ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ШКІЛ ТА ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У ПОЛЬЩІ Дрепіна О. М. Система освіти у Польщі та досвід її реформування	13
Громовий В. В. Країна, де освітніх чиновників називають кураторами	14
Законодавчий аспект створення громадських навчально-виховних закладів	24
Кучалек Станіслава Барбар а. Управління школами зовнішньою неприбутковою організацією громадської користі Щербаченко В. В. Громадські заклади освіти або як зберегти освітню мережу у сільській місцевості: польський досвід Малі школи, організації розвитку села: досвід Федерації освітніх ініціатив (м. Варшава, Польща)	28
	33
РОЗДІЛ II. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОБОТИ В ГРОМАДІ	41
Волченко Л. П. Модель управління громадсько-активною школою	41
Дрепіна О. М. Фандрейзингова діяльність шкільних установ: польська практика та українські реалії	55
Жевакіна Н. В. Школа як осередок соціально-педагогічної роботи з окремими категоріями сімей у громаді	60
Кратінова В. О. Історико-феноменологічний аналіз волонтерства.	60
Ларіонова Н. Б. Школа як інститут соціалізації особистості	61
Маркова Н. В. Активізація громади у діяльності шкільного соціального педагога з формування гендерної культури старшокласників	72
Осадчий І. Г. Освіта в сільській місцевості: проблеми, їх причини та шляхи вирішення	81
Песоцька О. П. Соціально-педагогічна робота з дітьми та учнівською молоддю в загальноосвітніх закладах, міських і сільських громадах	88
Ткаченко Л. М. Соціальне партнерство як складова діяльності громадсько-активних шкіл	96
Чекмарьова Л. В. Створення шкільного освітнього оточу в сільській місцевості	103
Юрків Я. І. Соціально-педагогічна робота з сім'єю в громаді	111
	121
	130
	136
	146

Школа-центр активності громади: узагальнення адаптованого

відсутність індустрії сучасного шкільного обладнання, у т.ч. лабораторного.

Шляхи вирішення проблеми. Переобладнання усіх сфер життєдіяльності сільських навчальних закладів відповідно до соціально-інформаційно-технологічних цінностей сучасного суспільства.

Негайно розпочати запровадження в школах сучасних систем очищення води, приготування їжі, опалення й освітлення приміщень; забезпечити спортзали, шкільні майстерні, навчальні кабінети й лабораторії екологічним і енергозощаджувачим обладнанням, широко використовувати сучасну комп'ютерну, мультимедійну, відео- і аудіотехніку.

Для цього потрібно розробити й прийняти до виконання Державну програму переобладнання загальноосвітніх шкіл. Відновити загальнодержавну мережу баз-магазинів типу «Учтехприлад» та розмістити на виробництві замовлення на виготовлення сертифікованого обладнання для шкіл згідно Державної програми переобладнання загальноосвітніх шкіл.

Список публікацій автора:

1. Осадчий І. Г. Основні засади функціонування територіальних освітніх округів в сільській місцевості / І. Г. Осадчий // Директор школи, ліцею, гімназії. - 2001. - № 5-6. - С. 118-131.
2. Осадчий І. Г. Територіальні освітні округи в сільській місцевості / І. Г. Осадчий // Освіта і управління. - 2004. - Т.7, число 1. - С. 78-81.
3. Осадчий І. Г. Освіта сільського регіону: теорія і технологія управління розвитком. Монографія. - К: Шкільний світ, 2005.-260 с.
4. Осадчий І. Г. Освітні округи: типовий договір про створення навчально-виховного об'єднання «Освітній округ» / І. Г. Осадчий // Народна освіта - 2008. - Випуск 3 (6). - Режим доступу: www.pedagogika.com.ua

Школа-центр активності громади: узагальнення адаптованого польського досвіду

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА З ДІТЬМИ ТА УЧНІВСЬКОЮ МОЛОДДЮ В
ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ,
МІСЬКИХ І СІЛЬСЬКИХ ГРОМАДАХ

О. П. Песоцька

Зараз в Україні відбувається процес реформування системи соціальних послуг з метою імплементації міжнародних стандартів соціальних послуг, які є однією з умов інтеграції держави до Європейського співтовариства. Відповідно до міжнародних стандартів, система соціальних послуг різним категоріям населення, у тому числі дітям і молоді, має базуватися на ефективних економічних та організаційних механізмах, здатних забезпечувати гнучкість для реагування на нагальні потреби користувачів, відповідність індивідуальним потребам, наближеність соціальних послуг до клієнтів і базування в громаді, спроможність послуг покращити якість їх життя.

Традиційним суб'єктом соціалізації дітей і молоді у територіальній громаді є школа. На сьогодні в науковій і суспільній думці школа розглядається як соціокультурний феномен, соціальний інститут, що самоорганізується, відкрита соціально-педагогічна система, посередник між сім'єю та громадою [1; 4; 7]. У нових умовах значно посилюється соціально-формуюча місія школи. У соціально-педагогічній роботі фахівця в середньому загальному навчальному закладі виокремлюють наступні функції:

Діагностична - вивчення та оцінювання особливостей діяльності особистості, мікроколективу (класу чи референтної групи), шкільного колективу в цілому, неформальних молодіжних об'єднань і спрямованості впливу мікросередовища, особливостей сім'ї і іменного виховання, позитивних сил в громаді та джерел негайного впливу на дітей та підлітків.

Прогностична - прогнозування на основі спостережень та досліджень динаміки розвитку негативних чи позитивних сторін соціальної ситуації, що впливає на особистість чи групу.

Консультативна - надання порад, рекомендацій учням, батькам і вихователям та іншим особам, які звергаються до соціального педагога.

Захисна - забезпечення дотримання норм охорони та захисту прав дітей і підлітків, представлення їх інтересів у різноманітних інстанціях (службі у справах неповнолітніх, міліції, суді тощо).

Школа-центр активності громади: узагальнення адаптованого польського досвіду

Профілактична - переконання учнів у доцільності дотримання певних норм та правил поведінки стосовно здоров'я та способу життя.

Організаторська - забезпечення змістовного дозвілля дітей та підлітків у школі та соціальному середовищі, залучення сім'ї та представників громадськості до соціально-педагогічного процесу в навчальному закладі.

Координаційно-посередницька — налагодження взаємодії між соціальними інституціями, ж є в територіальній громаді (медичних, позашкільних, культурних, спортивних закладів, служби у справах неповнолітніх, кримінальної міліції у справах неповнолітніх, неурядових організацій тощо), колективом педагогів та учнів із метою спільного вирішення проблем соціального становлення та розвитку особистості.

Функція фандрейзingu - пошук додаткових ресурсів для вирішення соціально-педагогічних завдань.

На основі цих функцій визначається зміст та напрямки соціально-педагогічної роботи фахівця в загальноосвітньому закладі:

- вивчення соціально-психологічних особливостей дітей та соціально-педагогічного впливу мікросередовища навчального закладу на вихованців шляхом спостереження, бесід, опитування експертів, інтерв'ювання, тестування, аналізу документів;
- організація соціально-педагогічної взаємодії з учнями, які потребують допомоги, що забезпечується підтримкою дітей із проблемних сімей, спонуканням учнів до самоорганізації та самостійності, сприянням у вирішенні проблем;
- захист прав та інтересів дітей, що здійснюється через дотримання положень міжнародних та вітчизняних нормативно- правових документів в умовах школи та сім'ї; турботу про дітей, які за певних причин виключені зі школи; захист прав дітей, які є представниками національних меншин; виявленні дітей, які незаконно зайняті на роботі в навчальний час та вирішення питання їх освіти; сприяння дітям та батькам в отриманні гарантованих їм пільг;
- соціально-психологічна допомога та підтримка дітей у кризових ситуаціях здійснюється шляхом з'ясування проблеми, обговорення шляхів її вирішення, розробки плану дій, допомоги в організації виходу з проблеми, координації зусиль найближчого оточення, створення груп підтримки;
- виявлення дезадаптованих дітей, встановлення причин дезадаптації та надання необхідної допомоги;
- забезпечення рівних можливостей дія дітей з функціональними обмеженнями, які отримують середню освіту на базі загальноосвітнього закладу;

Школа-центр активності громади: узагальнення адаптованого польського досвіду

- корекція стосунків, способів соціальної дії, посередництво у творчому розвитку особи і групи, які сприятимуть оволодінню підлітками новим досвідом, допомозі в розблокуванні позитивних емоцій, створенні ситуації успіху, зміні уявлень вихованця про своє «Я», підтримці ініціатив окремого учня чи групи, створення умов для творчості;

- стимулювання соціально-значимої діяльності дітей, як-от: залучення до діяльності дитячих та молодіжних організацій; волонтерської роботи в різних соціальних службах; акціях з благоустрою, екологічних акціях; підтримки соціальних ініціатив тощо;

- вивчення особливостей життєдіяльності дітей в умовах сім'ї шляхом соціального інспектування та забезпечення, соціального патронажу та соціального супроводу сім'ї;

- ~ організація внутрішньосімейного моніторингу з метою своєчасного виявлення та вирішення соціально-педагогічних проблем дітей, батьків, педагогічного колективу;

- соціально-педагогічне дослідження мікрорайону школи з метою його соціальної паспортизації, що дає можливість мати інформацію про: інші соціальні інститути, які надають послуги дітям та молоді; організації потенційних спонсорів; місця стихійного групування підлітків; проблемні зони в мікрорайоні тощо [2, с. 178-179].

Існуюча практика соціально-педагогічної діяльності загальноосвітньої школи вказує на необхідність створення в ній окремого структурного підрозділу - соціальної психолого-педагогічної служби у складі соціального педагога, психолога, медичного працівника закладу. Мета діяльності такої служби полягає у забезпеченні доступної та своєчасної кваліфікованої соціально-психологічної допомоги дітям, батькам та педагогічному колективу. Працівники служби можуть надавати такі соціальні послуги:

- педагогічні (консультування батьків та дітей; послуги з організації дозвілля; просвітницькі послуги для батьків щодо формування навичок батьківської компетентності; послуги в організації домашнього навчання дітей-інвалідів; соціальний патронаж проблемних сімей; посередництво між учнями та батьками, учнями та педагогами тощо);

- психологічні (консультації з психологічних проблем; психотерапевтичні послуги; послуги з психодіагностики та психокорекції; соціально-психологічні тренінги; послуги з профорієнтації тощо);

- соціально-медичні послуги (інформування учнів щодо дотримання гігієнічних правил, організації раціонального харчування, попередження хвороб, які передаються статевим шляхом, шляхів

Школа-центр активності громади: узагальнення адаптованого польського досвіду

уявлення щодо здорового способу життя втрачають свою значимість та привабливість, а результатом профілактичної роботи є набуття дитиною навичок самозахисту, попередження виникнення проблем.

Зараз спостерігається активний пошук нових технологій профілактичної роботи з дітьми та молоддю. Однією з таких технологій є метод «рівний-рівному», активне запровадження якого в практику соціально-педагогічної роботи в школі почалося з 2000 року в рамках спільного проекту Міністерства освіти і науки України, Академії педагогічних наук України, ПРООН/ ЮНЕЙДС «Сприяння просвітницькій роботі «рівний-рівному» серед молоді України щодо здорового способу життя».

У програмі «Сприяння просвітницькій роботі «рівний-рівному» серед молоді України щодо здорового способу життя» підготовка підлітків-інструкторів здійснюється з використанням кількох тематичних модулів тренінг-курсу для підлітків: модуль «Спілкуємось та діємо» націлений на формування у підлітків навичок ефективної комунікації, що має стати підґрунтям для активної позиції та здорового способу життя; модуль «Твоє життя - твій вибір» спрямований на формування у підлітків відповідального ставлення до власних вчинків і здоров'я, вміння правильно оцінювати ситуації ризику, приймати конструктивні рішення та протистояти тиску інших; модуль «Знаємо та реалізуємо свої права» націлений на усвідомлення підлітками своїх прав, обов'язків, відповідальності за власні дії, на стимулювання дітей до реалізації своїх прав [6, с. 29].

Отже, соціально-педагогічна місія школи як традиційного соціального інституту громади сьогодні полягає у формуванні необхідного адаптаційного потенціалу дитини, забезпеченні прав дитини та її соціальному захисті, створенні відповідних умов для її самореалізації, мінімізації негативних впливів соціуму на особистість шляхом використання всіх сприятливих соціалізуючих факторів соціального середовища.

Соціалізація дітей та учнівської молоді у сільських громадах відбувається сьогодні в складних соціально-економічних умовах. Реформуванню виробничих відносин на селі, проведення земельної реформи, утвердження різних форм власності у сільському господарстві в останнє десятиліття, на жаль, призвели до високого безробіття та зниження рівня життя сільських мешканців. У свою чергу, негаразди в економічному житті стали першопричиною занепаду соціальної інфраструктури у сільських громадах. Це зумовлено, насамперед, хронічною нестачею коштів у місцевих бюджетах для забезпечення нормального функціонування закладів соціально-культурного призначення, різким зменшенням підтримки цих закладів

Школа-центр активності громади: узагальнення адаптованого польського досвіду

сільськогосподарськими підприємствами, зменшенням державного фінансування розвитку сільської соціальної інфраструктури, низьким рівнем платоспроможності населення.

Усе вищезазначене є причиною того, що в скрутних соціально- економічних умовах села зараз не створено необхідних умов для задоволення фізичних, інтелектуальних, духовних та інших базових потреб сільських дітей.

Стан організації дозвілля, відпочинку та оздоровлення дітей у сільській місцевості можна оцінити як кризовий. Майже половина сільських дітей мають досвід уживання алкогольних напоїв. За останні роки стрімко стала зростати протиправна поведінка сільських дітей. Найбільш поширеним видом злочинів сільських дітей є крадіжки. При цьому зростає динаміка втягнення дорослими сільських дітей у злочинну та іншу протиправну діяльність.

Повною мірою не забезпечуються права дітей-інвалідів із сільської місцевості, які часто ізольовані від життя дошкільного чи шкільного колективу. Брак спеціалістів-дефектологів та недостатнє матеріально-технічне і програмно-методичне забезпечення сільських шкіл та дитячих садків і, як наслідок, відсутність дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу та корекційних класів у школах не дозволяє дітям-інвалідам пройти необхідну реабілітацію, а також отримати освіту, не вийдючи за межі громади.

Вищезазначене вказує на те, що зараз як ніколи соціально- педагогічна робота з дітьми та учнівською молоддю є надзвичайно актуальною в умовах сільської громади

У сучасних соціально-економічних умовах здійснювати соціально-педагогічну роботу на селі необхідно з урахуванням особливостей сільської громади як сукупності взаємопов'язаних соціальних середовищ: мікросередовища сільської сім'ї як малої специфічної групи, яка справляє значний вплив на формування її духовного світу, ціннісних установок та поведінки; макросередовища і сільської спільноти, яка має свої специфічні соціокультурні особливості.

Специфічні соціальні умови життєдіяльності школи в сільському соціумі, необхідність своєчасно реагувати на постійні виникаючі соціальні проблеми дітей та учнівської молоді роблять школу багатофункціональною. Вона має займатися організацією соціально-педагогічної та соціокультурної роботи у відкритому соціумі сільської громади, маючи на меті оздоровлення середовища життєдіяльності дітей, попередження відчуженості між дітьми та батьками, відновлення вікової селянської традиції «виховувати всією громадою».

Інкола-центр активності громади: узагальнення адаптованого польського досвіду

передачі ВІЛ, наслідків вживання наркотичних речовин, алкоголю; сприяння необхідному лікуванню дітей, які цього потребують тощо);

- юридичні послуги (допомога в оформленні відповідних документів для визначення соціального статусу дітей, позбавлених батьківського піклування; послуги щодо отримання відповідних пілг для різних категорій дітей; представлення інтересів дітей в правоохоронних органах, послуги з правової просвіти неповнолітніх тощо).

Таким чином, «головне призначення соціальної психолого-педагогічної служби в школі - загальна гуманізація навчально-виховного процесу при дотриманні принципу педагогічної екології - взаємодія педагогів та батьків із дитиною, яка базується на безцінному ставленні до дитини незалежно від наявності в неї сильних та слабких сторін, на довірі, любові та емпатії до дишни, повазі її особистості, прав і свобод».

Актуальність соціально-педагогічної роботи в школі обумовлена також новими парадигмами соціального виховання, серед яких особливо важливими є особистісно-соціальний та компетентнісний підходи до формування особистості. Саме компетентнісний підхід покладено сьогодні в основу соціально-педагогічної роботи в школі. З урахуванням його положень здійснюється розробка та реалізація різноманітних соціальних (поведінкових) програм. Прикладом найбільш фундаментальної з таких програм є курс «Культура життєвого самовизначення», розроблений Християнським дитячим фондом за підтримки ЮНІСЕФ в Україні в рамках проекту «Впровадження в діяльність соціальних педагогів та практичних психологів середніх загальноосвітніх закладів інтегративної програми «Культура життєвого самовизначення» (2003 - 2004 рр.).

Інтегративний курс «Культура життєвого самовизначення» рекомендовано Міністерством освіти і науки України для широкого запровадження в практику навчально-виховної роботи шкіл. Зараз цей курс йС факультатив викладається в середніх загальноосвітніх закладах та закладах інтернатного типу різних областей У країни як у міських, так і сільських громадах. Він дає можливість шкільним соціальним педагогам та психологам реалізувати низку соціально-педагогічних завдшь, визначених вимогами сучасного суспільного життя.

Одним із пріоритетних напрямів соціально-педагогічної роботи з дітьми в загальноосвітній школі є забезпечення «соціально-психологічної імунізації» щодо негативних явищ суспільного життя, яка здійснюється через комплекс профілактичних заходів [7, с. 237]. Профілактична робота з учнями спрямована на формування таких ціннісних орієнтацій, при яких всі можливі відхилення нормативного

Школа-центр активності громади: узагальнення адаптованого польського досвіду

Отже, сільська школа, яка сьогодні є одним із небагатьох або й єдиним закладом соціальної інфраструктури сільської громади, має об'єктивно стати центром соціально-педагогічної роботи на селі як комплексної служби допомоги дітям, молоді, сім'ї й усім жителям села.

Зараз сільська школа переживає непрості часи, у першу чергу, через обмежене фінансування. Всі опитані нами експерти зазначили, що школи в їх громадах не відповідають сучасним матеріально-технічним вимогам.

Отже, соціально-педагогічна робота у сільській школі зараз має бути спрямована на:

- забезпечення освітніх, культурних, соціальних потреб дітей та учнівської молоді;
- соціальний захист особистості, включаючи соціально- педагогічну та психологічну допомогу дітям та молоді, які потребують соціальної підтримки;
- організацію соціально значимої діяльності дітей та дорослих, націлених на соціальний розвиток своєї громади;
- наповнення активним змістом культурного життя мешканців села

Сільська школа ніколи не існувала автономно без підтримки місцевої влади. Більшість соціально-педагогічних проблем завжди вирішується у співпраці з органами місцевого самоврядування. Діяльність органів місцевого самоврядування у напрямі покращення становища сільських дітей сьогодні все більше будується на принципах орієнтації на життєво важливі потреби дітей, пріоритизації існуючих проблем, адресності, відкритості, налагодженні міжсекторної взаємодії, активізації членів громади, участі дітей у прийнятті рішень, що стосуються вирішення їх проблем.

Активізації соціально-педагогічної роботи в сільських громадах у останні роки сприяло відкриття сільських та селищних центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Основними завданнями селшцного/сільського центру є:

- участь у виконанні загальнодержавних та інших соціальних програм шляхом проведення соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю, зокрема забезпечення соціального обслуговування, соціального супроводу та патронажу, соціальної психофізики і реабілітації;
- створення спеціалізованих формувань та забезпечення їх функціонування;
- залучення громадськості до проведення роботи з сім'ями, дітьми та молоддю [5,

с. 83].

Школа-центр активності громади: узагальнення адаптованого польського досвіду

Ще однією формою соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю у сільських громадах є робота спеціалізованих формувань «Мобільний консультаційний пункт соціальної роботи в сільській та гірській місцевості», які створені при районських та обласних центрах соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Основними формами роботи таких пунктів є виїзна індивідуальна та групова інформаційно-консультативна і просвітницька робота спеціалістів різного фаху щодо надання соціально-медичних, психологічних, соціально-педагогічних, юридичних, інформаційних, соціально-економічних послуг, проведення лекційно-тренінгових занять, розповсюдження інформаційних матеріалів серед сільського населення.

Вивчення особливостей соціально-педагогічної роботи в сільських громадах дозволило нам визначити причини, що зумовлюють необхідність такої роботи у сучасних соціально-економічних умовах села:

- незначний спектр соціальних послуг для дітей та учнівської молоді;
- низький рівень державної соціальної підтримки;
- обмеженість державного та приватного фінансування суб'єктів соціально-педагогічної роботи в сільському соціумі;
- територіальна ізольованість та віддаленість деяких сільських населених пунктів;
- консерватизм та соціальна інертність членів громади;
- невисокий освітній рівень населення;
- слаборозвинута соціальна інфраструктура;
- обмежене коло суб'єктів соціально-педагогічної роботи.

Особливістю соціально-педагогічної роботи в сільських громадах є те, що в них функціонує незначна кількість соціальних інституцій, представлена переважно школою, закладами культури, дитячими чи молодіжними об'єднаннями, а також подекуди центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Тому соціально-педагогічна робота у сільській громаді не завжди має комплексний характер, не забезпечує в повній мірі заходи щодо соціальної профілактики, реабілітації, соціальної психосвіти, організації культурно-дозвілєвої діяльності дітей та учнівської молоді.

Усе вищезазначене дозволяє визначити пріоритетні завдання соціально-педагогічної роботи у сільській громаді в інтересах дітей та молоді:

- 1) удосконалити систему позашкільної виховної роботи в сільських школах та клубах,
- 2) вирішити питання матеріально-технічного та кадрового забезпечення шкіл, організації дозвілля сільських дітей;

Школа-центр активності громади: узагальнення адаптованого польського досвіду

3) проводити соціально-педагогічну роботу з різними типами сімей із метою формування у батьків відповідальності за розвиток і виховання дітей та запобігання дитячій бездоглядності;

4) створювати сільські фізкультурно-оздоровчі майданчики, секції з різних видів спорту;

5) активізувати роботу щодо створення можливостей для повноцінного навчання, відпочинку, творчого та фізичного розвитку дітей-інвалідів, які проживають на селі;

6) запровадити заходи з профорієнтації учнів сільських шкіл щодо набуття професій, пов'язаних із виробництвом, переробкою та реалізацією сільськогосподарської продукції.

Таким чином, для ефективної організації соціально-педагогічної роботи в закладах освітньої сфери територіальної громади необхідно: чітко та обірунтоване визначення проблем і потреб дітей та учнівської молоді; залучення їх та інших представників і громади до планування необхідних змін і впровадження нових соціальних послуг та місцевих ініціатив; пошук ресурсів і партнерів для їх реалізації; моніторинг та оцінка соціально- педагогічної роботи в закладах соціальної інфраструктури для дітей та молоді.

Список використаної літератури:

1. Басов Н. Ф. Соціальний педагог: введення в професію: учеб. пособие / Н. Ф. Басов, В. М. Басова, А. Н. Кравченко. - М.: Академія, 2006. - 256 с.
2. Безпалько О. В. Організація соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю у територіальній громаді: теоретико- методичні основи: Монографія. - К.: Наук. Світ, 2006. - 363 с.
3. Долгова В. М. Реалізація соціально-педагогічних функцій общеобразовательної школи в умовах рабочего поселка: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Валентина Михайлівна Долгова. - М., 2004. - 199 с.
4. Литвиненко С. А. Школа як відкрита соціально- педагогічна система / С. А. Литвиненко // Нав. посібник - Вип. 11-12. - Одеса, 2001. - С. 181-189.
5. Методичні рекомендації для соціальних працівників сільських та селищних центрів СССДМ / Н. М. Комарова, О. В. Вакуленко, А. Г. Зинченко [та ін.] ~ К.: ДСССДМ, 2005. - 176 с.
6. Превентивна робота з молоддю за методом «рівний- рівному»: навч. посіб./ ред. І. Д. Звереві. - К.: Навчальна книга, 2002. - 256 с.
7. Шакурова М. Ф. Соціальное воспитание в школе: учеб. пособие/ ред. А. В. Мудрика. - М.: Академія, 2004. - 272 с.